

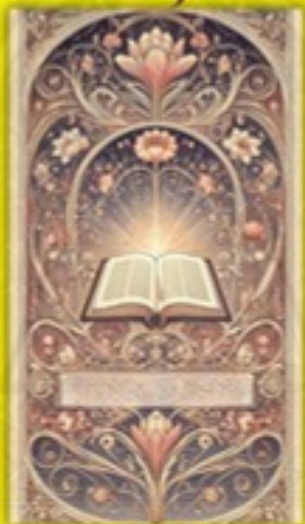
YERYÜZÜ YAZILARI

CİLT : 1

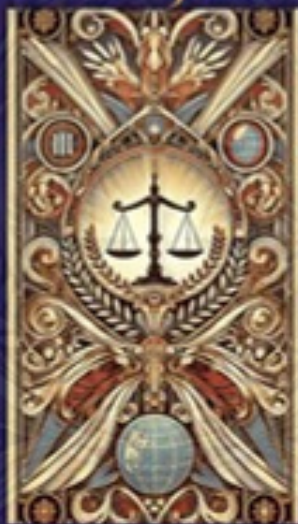
SAYI : 6

Eğitim ve Bilim için
Düşle

Emek ve Halk için
Düşle

Tarih ve Toplum için
Düşle

Kültür ve Sanat için
Düşle

ARTİT NO: 00000000000000000000

NASIRALI SAPKIN-1

Lewis Mumford

"... İsa daha sonra çıplak tepelere çekildi, orada oruç tuttu ve vizyonlarını besledi. Çölde tek başınayken, güç hayalleriyle cezbedildi: fiziksel dünyayı kontrol etme gücü, sıradan büyü ve bilim; insan kitlelerinin siyasi kaderlerini yönetme gücü, imparatorların ve zorbaların bayağı hırsları; tüm bu dünyevi arayışları geride bıraktı. İsa, insanın insanlığının kurtuluşunu, yaşayanların sürekli yenilenmesini ve kendini geliştirme görevine yeniden adanmasını arzuladı: zorlamayı, kısıtlamayı ve otomatizmi reddederek kişiliğin iç ve dış yönlerini organik bir dengeye getirmeye çalıştı. Başka hiç kimse ahlaki yaşamdan bu kadar az olumsuzlukla veya bu kadar çok olumlu güç ve neşe ifadesiyle bahsetmedi. Onun görevi insanları yönetmek değil, onları özgürleştirmektir."

"Musa bir ahlakçı, bir hijyenist, bir örgütçüyse, İsa bir mistik ve bir psikologdu. İlki beden aracılığıyla zihin, topluluk aracılığıyla kişilik üzerinde çalışıyordu. İkincisi ise bu süreci tersine çevirdi: İnsandaki ilahi olan, diğer tüm yasa ve görevler bir kenara itilse bile beslenmelidir; ve ilahi olan, büyüme süreçlerini teşvik eden ve insanın ölü benliğinden, tıpkı bir yılanın eski derisini dökmesi gibi, kurtulmasını sağlayan şeydi. İsa, yasaya daha geniş ve daha katı bir şekilde uyulmasının, insan kurumlarının mükemmelliğinde kaybettiği özgürlüğü ve enerjiyi hayata geri getiremeyeceğini gördü ..."

"Gereken şey, tutumda köklü bir değişiklikti: kişiliğin önceliği fikri ve dış koşullardan içsel değerlere geçiş ."

İsa'nın mucizelerinin bazılarının anlatımları, gerçek içerikleri açısından değerlendirildiğinde inanılmaz olsa da, çoğu, yönleri ve niyetleri açısından değerlendirildiğinde, O'nun genel yaşam vizyonu ile uyumludur. Körlerin görmesini, dilsizlerin konuşmasını, sakatların bacaklarını, nevroitik 'şeytanların' kovulmasını ve akıl sağlığına kavuşmasını sağlamak - mucizelerin sonucu her zaman normal sağlık, hayata devam edebilme yeteneğidir. İsa'nın inancına döndürdüğü kişiler hiçbir insanüstü güç edinmediler: geleceğe dair bir içgörü veya geçmişin ayrıntılı bir hafızasıyla donatılmadılar; İskenderiye bilimini gölgede bırakacak fiziksel dünya hakkında özel bir bilgiyle donatılmadılar; güneşi durduramadılar veya Truvalı Helen'in güzelliğine hayran kalıp İsa'dan yüz çeviremediler.

İsa'nın tipik mucizelerinin sonucu, hastanın yeniden sağlığına kavuşmasıdır: hayat devam eder . Hayata dönüş, Kıyamet Günü'ne kadar ertelenmez..."

"Karl Marx bir zamanlar kendisi hakkında Marksist olmadığını söylemişti; İsa hakkında ise rahatlıkla Hristiyan olmadığı söylenebilir. Yani, İsa'nın anısını saklayan küçük insanlar onu aldılar, ruhunun değerli yaşam kanını emdiler, bedenini mumyaladılar ve kalanını kendisine yabancı çeşitli sargılara sardılar. Bu kalıntıların üzerine devasa bir mezar inşa ettiler. Bu mezar bir Hristiyan kilisesiydi. Koruduğu figür, Celile kıyılarında yürüyen ve konuşan adamdan hem daha büyük hem de daha küçüktür: şüphesiz daha geleneksel bir tanıydı ve daha az kesin olan aydınlanmış bir adamdı. "

Gelecek Şeylerin Taslağı

Nasıralı İsa'nın hayatı, Hristiyan kilisesinin büyümesiyle aynı anda hem genişledi hem de küçüldü. Mesajı, kendisi hakkındaki efsane tarafından yutuldu; kişiliği, ona atfedilen özel ilahî niteliklerle sarmalandı; insan varlığı, mucizevi Müjde ve ilahî Başkalaşım'da kayboldu. Ancak efsane, onu formüle edip süsleyen insanların kolektif bir yansımasıydı; ve İsa'nın yanılmaz içgörülerinin Yeni Ahit'te kalan kısmından, gerçek öğretisinin büyük bir bölümünün, hatta belki de özünün bir kısmının, basit fikirli kayıt tutanlar arasında yanlış anlaşıldığı veya reddedildiği varsayılmalıdır. Çoğu zaman İsa'nın figürünü görür ve yalnızca Pavlus'un sözlerini duyarız. Daha sönük ama daha belirgin olan uydu, güneşi kısmen örter.

İsa'nın eşsiz zaferinin sebebi neydi? Hristiyan teolojisinin açıklaması basittir: O, Tanrı'nın Oğlu'ydu ve enkarnasyonu, çektiği acılar ve ölümü, insanın günahlarını üzerine alarak insanlığa yeni bir düzen ["dağıtım", ilahî yasa] getiren ilahî planın bir parçasıydı. Bu kadar her şeye gücü yeten bir şeyin, olayın kaydını neden bu kadar eksik bıraktığı, onu neden bu kadar derin bir karanlığa gömdüğü ve bunu tarihin bu kadar geç bir döneminde yaptığı, imanın kucakladığı gizemin büyüklüğüyle karşılaştırıldığında önemsiz sorulardır.

Ancak İsa'ya yalnızca insani boyutuyla bakıldığında, tarihsel gizem azalmaz, aksine artar. Bu çerçevede, gücü küçük bir hardal tanesi kadardır: İnsan kişiliğinin, onu ezip yok etmeye mahkûm görünen kurumlar ve maddi koşullar karşısındaki mutlak ağırlığının kanıtıdır.

"Ey bütün yorgunlar ve yükü ağır olanlar, bana gelin, ben size rahat veririm. Boyunduruğumu yüklenin ve benden öğrenin. Çünkü ben yumuşak huylu ve alçakgönüllüyüm. Böylece canlarınız için rahat bulursunuz. Çünkü boyunduruğum kolaydır ve yüküm hafiftir... Milletlerin önderlerinin kendilerini yönettiklerini, büyüklerinin de kendilerini yönettiklerini bilirsiniz. Ama sizin aranızda böyle olmayacak. Aranızda büyük olmak isteyen, hizmetkârınız olsun. Aranızda birinci olmak isteyen, hizmetkârınız olsun."

Klasik dünya bu sözleri duymayı uzun süre bekledi. İçindeki boşluk her geçen yıl daha da zorlaştı; insanları ezici yüklerine ve tükenmiş zevklerine bağlayan zincirler her geçen yıl daha da acı verici hale geldi; kibirlilerin ruhlarında kabarcıklar derinleşti, alçakgönüllülerin bedenlerinde şişmiş kabarcıklar çoğaldı. Birkaç on yıl, birkaç yüzyıl içinde herkes yeni düzene hazır olacak: sadece köleler değil, aynı zamanda yüzbaşılar da; sadece zavallı Lazarus değil, aynı zamanda Etiyopyalı kraliyet haznedarı da.

Bu sözleri söyleyen peygamber, Filistin'in Boeotia eyaletindeki Celile'de , Kudüs'ten gelen girişimci, varlıklı soylularla kaynaşan köylüler ve balıkçılar arasında büyüdü. Elçilerin İşleri ve Günleri adlı yapıtı Helen dini bilincini yeniden formüle eden ve daha yüksek bir adalet kavramı kuran Hesiod gibi, İsa da mütevazı doğumuyla zamanının baskın toplumundan yabancılaştı.

Sinagogda bilgili hahamlarla tartışmış olmasına rağmen, öğretilerinde belirsiz bir bilgiyle yükümlü olduğuna veya Pavlus'un muhtemelen olduğu gibi Greko-Yahudi medeniyetinin filozofları ve şairleri konusunda bilgili olduğuna dair hiçbir belirti yoktur. Bir marangoz, bir çoban, bir balıkçı, bir çiftçi, bir bağ işçisi; bunlar onun aşına olduğu tiplerdi: eski meslekleri ona toplumsal yaşamın samimi bir resmini sağladı; ayrıca, yoksulların hayatını zorlaştıran gururlu tüccarlara ve kurnaz tefecilere olan güvensizliğini de paylaşıyordu. Evinde, komşularının arasında, sade insanlara hitap ediyordu.

İsa'nın çağdaşları, onun için fazlasıyla hazırdı; aslında, iç ışığına güvenen ve sıkıntılarını ve kafa karışıklıklarını gidermeye hazır olan herkes için. Tıpkı Augustus'un çağdaşlarının yeni bir çağın başlangıcında yaklaşan bir kuyruklu yıldız yorumlaması gibi, gökyüzündeki alametleri okuyorlardı; Davut soyundan gelen Mesih'i köylerinin ortasında bir kuyunun başında otururken bulmak onları şaşırtmazdı. Savaşın harap ettiği köylerin sürekli yoksulluğuyla, şehirlerdeki proleterya arasında temel bir bağ, kıtlık, acı ve korku bağı vardı; eğer bir peygamber ortaya çıksaydı, öğretisi Afrika ve Anadolu'nun eski, yorgun metropollerinin kargaşasında en hızlı şekilde yayılırdı. Vaftizci Yahya, Yahudilerin arasına geldi ve insanları vaftizle arındırarak yeni bir günün gelişini müjdeledi. İsa, Yahya'ya geldiğinde, onun niteliklerini hemen fark etti: sandaletlerini çıkarmaya layık olmadığını ilan etti. Bu takdir ve onurlandırma eylemi genç peygamberi yolculuğa çıkardı.

İsa daha sonra çıplak tepelere çekildi, orada oruç tuttu ve vizyonlarını besledi. Çölde tek başınayken, güç hayalleriyle cezbedildi: fiziksel dünyayı, büyüyü ve bilimi birlikte kontrol etme gücü; insan kitlelerinin siyasi kaderlerini yönetme gücü, imparatorların ve zorbaların bayağı hırsları; tüm bu dünyevi arayışları geride bıraktı. İsa, insanın insanlığının kurtuluşunu, yaşayanların sürekli yenilenmesini ve kendini geliştirme görevine yeniden adanmasını arzuluyordu: Zorlamayı, kısıtlamayı ve otomatizmi reddederek kişiliğin iç ve dış yönlerini organik bir dengeye getirmeye çalıştı. Başka hiç kimse ahlaki yaşamdan bu kadar az olumsuzlukla veya bu kadar çok olumlu güç ve neşe ifadesiyle bahsetmemişti. Onun görevi insanları yönetmek değil, onları özgürleştirmektir. Yeni öğretisi, Tevrat'ın ve peygamberlerin işlerini tamamen reddetmek yerine, onları tamamlayacak ve yerine getirecekti. Geçmişle kurulan bu bağ, Hristiyanlığı salt kıyametvari bir fütürizmin tehlikelerinden kurtarmamış, ancak İsa'nın tam bir kopuş yönündeki mevcut dürtüyü reddettiğini göstermiştir.

Yapılması gereken bir işti ve İsa kendini bu işe adadı. Kaçınılmaz olarak, çoğunluğu sıradan, cahil insanlardan oluşan bir öğrenci grubunu cezbedi: Kitap bilgisiyle kendilerini yeni fikirlerin şokundan ve büyük bir örneğin duygusal etkisinden koruyamayan insanlar.

Özümseyebildikleri kadarıyla, insanlık zaten olgunlaşmıştı. Deneyimlilere ve öğrencilere ders veren ve onları belirli bir entelektüel seviyeye getiren filozofların aksine, İsa yoksullara ve cahillere hitap etti: Böylece felsefe alanını daraltan ve bir Sokrates, Platon veya Zeno'nun siyasi etkinliğini sınırlayan sınıf kısıtlamalarının üstesinden geldi.

Dağ geçitlerinde bir rehber olarak İsa, sınıf gururunun, entelektüel kibrin ve mesleki uzmanlaşmanın aşılmaz uçurumlarından kestirme bir yol izledi.

Felsefesinde, Aristoteles'in diyalektik bilgeliği, insanı hayatın özüne küçük bir çocuğun masumiyeti kadar yakınlaştırmayabilir. Şişirilmiş zekânın değerini düşürdü. Yaşamın ve ruhun gerçekliğine olan inanç, büyük ve mütevazı olanları eşit bir zeminde konumlandırdı. Zenginlik, bilgi ve mevki için ağır bedeller ödeyenler için bu şok edici bir varsayımdı: Tüm çabaları değersiz miydi? Yoksullar ve cahiller onlarla eşit miydi?

İsa'nın en zehirli muhalefeti sinagogdaki muhafazakâr gruplardan geldi: kayıtsızlardan değil, katılardan, dinden dönenlerden değil, yasayı bilen ve sonuna kadar uygulayan, akranlarından daha doğru olmaktan gurur duyanlardan; Musa'nın ahlak kurallarına ve hijyen kurallarına bağlı kalan, Ferisilerin asil görevlerini yerine getirenlerden. İsa'nın bu muhalifleri, haklı olarak, büyük miraslarıyla gurur duyuyorlardı. Yahudi ahlakı ve Yahudi hijyeni doğal düzene yakındı: Yahudilik uzun süre doğaüstü güçlerden etkilenmemişti ve komşu kültürlerin ölümüyle enfekte olana kadar kendi içinde yalnızca birkaç hayalet beslemişti: Tanrısı tarihte hareket ediyordu ve görünmez dünyası gerçekten görünmezdi, idealler diyarı, doğa alanına bağlıydı ve onun organizasyonunun ayrılmaz bir parçasıydı.

Böylece Musa, İsa'da bir rakip buldu. İsa, açık bir saldırgan içgüdüyle, Yahudi kültürünün bazı güçlü unsurlarını radikal sapmalarının odak noktası olarak seçti: Açlığı gidermek için Şabat'ı açıkça ihlal etti; insan Şabat yüzünden değil, Şabat insan yüzünden vardı. Periyodik dinlenme günü, Yahudi yaşam ekonomisinin kalesiydi: belki de tıp tarihçisi Zudhof'un gözlemlediği gibi, sağlığa en büyük katkısıydı. İsa bu iyi geleneğin kutsallığına meydan okuduğunda, hayatın akımları gerçekten yükseldi: fosilleşmiş erdemin günü sona ermişti. İsa için Ferisiler "oyuncu"ydu: kullandığı kelime buydu. Bu insanlar bir rol oynuyorlardı: bu nedenle eylemleri asla hayatın şaşırtıcı taleplerine uyum sağlamadı. Hayatı bir tiyatro oyunu gibi ele aldılar ve böylece onu inkâr ettiler.

Musa bir ahlakçı, hijyenist, örgütçüyse, İsa bir mistik ve psikologdu. İlki, beden aracılığıyla zihin, toplum aracılığıyla kişilik üzerinde çalıştı. Bir diğeri ise süreci tersine çevirdi: İnsandaki ilahi olan, diğer tüm yasa ve görevler bir kenara itilse bile beslenmelidir; ve ilahi olan, büyüme süreçlerini harekete geçiren ve insanın ölü benliğinden, tıpkı bir yılanın eski derisini dökmesi gibi, kurtulmasını sağlayan şeydi. İsa, yasaya daha geniş ve daha katı bir şekilde uyulmasının, hayata insan kurumlarının mükemmelliğinde kaybettiği özgürlüğü ve enerjiyi geri getiremeyeceğini gördü : Ona göre, iyilik de yaşamı kötülükten daha az engelleyemez ve sürekli bir meydan okuma ["ayartmalar"] olmasaydı, şüphesiz öyle olurdu. Modern şairler ve filozoflar arasında Emerson, Whitman ve Bergson bu felsefeye en yakın olanlar arasındaydı.

İhtiyaç duyulan şey, köklü bir tutum değişikliğiydi: kişiliğin önceliği ve dış koşullardan içsel değerlere geçiş fikri .

NASIRALI SAPKIN

Dolayısıyla zina, yalnızca başka bir adamın karısıyla yatmaktan ibaret değildi: bu, onun yalnızca en belirgin biçimiydi. Bir kadına şehvetle bakan kişi, kalbinde zaten zina etmiştir; ve sağduyulu yargı, açık eylemden ziyade gizli dürtüyle daha fazla ilgilenmeliydi, çünkü gizli dürtü, büyümeyi daha çok engelleyebilirdi. Yoksullar ve yoksullar için teselli, İsa'nın inancının temel bir parçası olmasına rağmen, başına güzel kokulu yağ serpilmesini gönüllü olarak kabul ettiğinde, öğrencilerini öfkeliendirdi; bu yağ, öfkeyle gözlemledikleri gibi, yoksullar için harcanabilecek parayla satın alınmıştı. Ancak İsa, kendisini mesheden kadının sevgiyle motive olduğunu, onun dürtüsünün kutsal olduğunu belirtti. Bu dürtüye uymak, yiyecek veya giyecek konusunda endişelenmekten -yoksulların yiyecek ve giyeceği konusunda bile- daha önemliydi. Yani sevgi, yaşamın en yüce tezahürüdür. Dünyadan sevginin kaybolmasına izin veriyorsak neden yoksulları doyuralım ki?

İsa ile birlikte, sevgi olasılığı artık sadece arkadaşlar ve sevgililerle, kişinin aile veya kabile üyeleriyle sınırlı değildi: Tanrı sevgisi ve komşu sevgisi eşit derecede gerekliydi. İyi sevmek, kişinin kendini korumaya yönelik anlık hayvani ihtiyacının ötesine geçen bir hayata katılmak anlamına geliyordu: yani, kendini kaybeden kişi onu bulacaktır ve tutkulu âşıkların sevdiği biri veya ebeveynleri çocukları uğruna yaptığı gibi her şeyden vazgeçen kişi, fedakarlıklarının ve yoksunluklarının telafisini sağlayacak daha geniş bir toplumun üyesi olacaktır.

Antik dünyanın büyük imparatorlukları Babil, Pers, Makedonya ve Roma, yalnızca güç ve hukuka dayalı evrensel bir devlet kurmaya çalıştılar. İsa ise sevgi ve lütfaya dayalı daha geniş bir topluluk kurmaya çalıştı. Güç, sahip olma, sahip olma ve hükmetme yeteneği anlamına geliyordu; sevgi ise paylaşma, vazgeçme ve fedakarlık yapma yeteneği anlamına geliyordu. İsa, bu iki çabayı birleştirme ihtiyacına kayıtsızdı; bu yüzden Hristiyan kilisesine, zirve döneminde bile çözemediği bir sorun miras bıraktı; çünkü kilise, İsa örneğini gözden kaçırmıştı.

NASIRALI SAPKIN-2

Lewis Mumford

Öğrenme, Yaşam ve Aşk

İncil'de de yer alan İsa'nın sonsuz yaşam öğretisi birçok şekilde yorumlanabilir. Dünyevi güvenlik ve tatmin elde etme çabaları engellenmiş umutsuz bir toplum, ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu Hristiyan inancının en önemli vaadi olarak vurgulamıştır: sonsuz yaşam . Ancak İsa'nın sözlerini hümanist ve natüralist bir anlamda yorumlamak da aynı derecede tutarlıdır: sonsuz yaşam . " Yeryüzünde senin isteğin olsun ..." Böylece İsa, peygamber Yeşaya'nın vizyonunu yenilemiştir.

Yunan filozofları ılımlılığı, cesareti, sağduyuyu ve bilgeliği yüceltiler: bedeni disipline etmeye ve akıl yürütmeyi güçlendirmeye çalıştılar; ancak Platon'un öğretilerinde aşk, salt fiziksel sahiplenmeyi değil, güzelliği ve mükemmelliği hedeflediğinde bile, etki alanı sınırlı kaldı: Yunanlı ile Barbar'ı birleştirecek kadar güçlü değildi, hatta polisin kendisi bile kurtarılabildi, Barbar'ın iyiliği için onları birleştirebilmesi ise çok daha az mümkündü. İsa, aşka toplumsal bir misyon ve siyasi bir yetki verdi. Komşu kimdi? Yardıma ihtiyacı olan herkes. İyi Samiriyeli benzetmesi, her türlü izolasyonizmin kınanmasıdır.

Basit örneklerle desteklenen basit bir doktrindi. İsa'nın mucizelerinin bazılarının anlatımları, gerçek içerikleri açısından değerlendirildiğinde inanılmaz olsa da, çoğu, yönleri ve niyetleri açısından değerlendirildiğinde, O'nun genel yaşam vizyonu ile tutarlıdır. Körlerin görmesini, dilsizlerin konuşmasını, engellilerin bacaklarını, nevroitik "şeytanların" kovulmasını ve sağduyuya geri dönüşü - mucizelerin sonucu her zaman normal sağlık, hayata devam etme yeteneğidir. İsa'nın inancına döndürdüğü kişiler hiçbir insanüstü güç edinmediler: geleceğe dair bir içgörü veya geçmişin ayrıntılı hafızasıyla donatılmadılar; astrolojik başarılar veya durugörü onlar için değildi. Ayrıca, İskenderiye bilimini utandıracak fiziksel dünya hakkında özel bir bilgiye de sahip değillerdi; güneşi durduramaz veya Truvalı Helen'in güzelliğine hayran olamazlardı. Doktor Faustus, hoşnutsuzlukla İsa'dan yüz çevirir ve Mefisto ile bir anlaşma yapardı.

İsa'nın tipik mucizelerinin sonucu, hastanın tekrar sağlığına kavuşmasıdır: hayat devam eder . Hayata dönüş, Diriliş gününe kadar ertelenmez. İsa'nın eylemlerinin bir bütün olarak sadeliği ikna edicidir: Kendi vizyonu ile ve psikoterapi bilgimizle uyumlu mucizeleri, İsa'nın aşırı saf takipçilerinin anladığı ve peygamberi sıradan bir şarlatan mucize işçisi yapmaya çalışan ucuz büyüü açıkça yansıtan mucizelerden ayırt etmek oldukça kolaydır. İsa'nın hastaları iyileştirmesi, bilinçaltına dair hayati bir içgörüye işaret eder: Bu güçlere sahip olan kişi, Sokrates'in daimonunun bile asla kavrayamayacağı ruhun gizemi hakkında gerçekten bir şeyler biliyordu.

İsa'nın eylemlerinden sözlerine döndüğümüzde, eylemlerinin net anlamı kaybolur. Karşımızda bazen haksız gelenekleri kaba bir şekilde kabullenmeleriyle şoke eden paradoksal gerçekler, mistik sözler, halk meselleri, hem doğal hem de doğaüstü ile açıklanabilen figürler, mistifikasyon görevi gören gizemler vardır.

Ancak İsa, kayıtların bu karmaşık durumundan pek sorumlu değildir: hayat hikâyesi, ilk kayıt tutulmadan önce uzun bir süre, muhtemelen bir nesilden fazla, ağızdan ağıza aktarılmıştı. Pavlus gibi en yakınlarından bazıları, ibadet edenin hastalıklı ihtiyaçlarından ve çelişkili arzularından doğan bir varlık olan çarmıha gerilmiş Tanrı'ya sınırsız ibadet etmek için, insan İsa figüründen kasıtlı olarak yüz çevirdiler. Zamanla, değerli olan birçok şey yok oldu ve çok da az olmayan bir çöp miktarı eklendi. Ancak Markos, Matta ve Luka tanıklarının karmaşık miraslarının üzerinde, İsa'nın hayatı yükselir: tutarlı bir amaç ve içsel birliği ortaya koyar; gerçek bir kişiliğin işaretidir ve Mani'nin daha sonra söylediği gibi bir hayalet değildir.

Matthew Arnold, İsa'nın inancının özünün kelimelerle aktarılmadığını, yani "sırrının" açığa çıkmadığını belirtti. Bu sırrı tam olarak açığa çıkarmak için, öğretmenin gözlerindeki ışığı görmek gerekir; dudaklarında gezinen gizemli gülümsemeyi yorumlaması gerekir; yani, İsa'nın sözlerinde hem çeviklik hem de derin bir kavrayış hissederiz; ki bize öyle geliyor ki, öğrencileri bunu çok gelişigüzel bir şekilde aktarmışlardır. Öyleyse, onu daha ünlü bir figüre, bir büyücüye, bir günah keçisine, bir Orfik başlatıcıya, bir kurtarıcıya, bir Mesih'e dönüştürmek için acele etmeleri şaşırtıcı mı? Adım adım, onun sonsuz yaşam vizyonunu, sürekli yenilenen ve kendini aşan bir yaşamı, yalnızca değişmeyen göklerde altın bir ihtişam vaadi olarak yorumlamaları; kendi itirafıyla Tanrı olmadığını söyleyen bir peygamberi Tanrı'ya dönüştürmeleri. ("Bana neden iyi diyorsun? Sadece Tanrı iyidir")

İsa'nın tüm eserleri doğal yaşamı doğrular; ve ona göre Cennetin Krallığı ölümü ve sonsuzluğu beklemez, uyanmış ruhun önünde her an açılabilirdi. Doğal yaşamın hayvansal temellerinin üzerine çıkabileceğini, insanın doğal alemine girebilmek için fiziksel sınırlarını aşması gerektiğini ilan etti. Sadelik, kendiliğindenlik, dürüstlük ve özgürlük için çabaladı: Bunlar, insanın büyümesi ve sürekli yenilenmesi için gerekli koşullardı; Goethe'nin bir dahinin özel nitelikleri olarak ilan etmek istediği, ancak İnsanoğlu'nun tüm insan oğullarına aktarmaya çalıştığı koşullar. Roma'nın yurttaşlık yükümlülükleri, Kudüs'ün ahlak kuralları, Keldanilerin astronomi bilgisi ve Yunanlıların sanatı onun için hiçbir şey ifade etmiyordu: Misyonu, her kurumu, her alışkanlığı, her amacı, hatta açıkça iyi olanları bile ortadan kaldırmaktı. İnsanın öz sevgisinin, yoksulların, yani insanlığın büyük çoğunluğunun refahına karşı kayıtsızlığının sorumlusu sevginin başarısızlığı değil miydi? Küçük reformlar hakkında söyleyecek hiçbir şeyi yoktu.

"Ama bu kuşağı kiminle karşılaştırayım?" diye alaycı bir şekilde sordu İsa: "Bu, meydanlarda oturup arkadaşlarına seslenen ve şöyle diyen çocuklara benzer: 'Biz size oynadık, siz oynamadınız; biz size ağladık, siz ağlamadınız.' Çünkü ne yiyen ne de içen Yahya geldi ve 'İçinde şeytan var' dediler. Hem yiyen hem de içen İnsanoğlu geldi ve 'İşte, yiyen ve şarap içen bir adam, öbür vergi görevlileri ve günahkârlar. Ve çocuklarından bilgeliği haklı çıkarmak istedi' dediler" .

Bilgelik gerçekten de haklıydı. İsa, bilgililerin bilgisini, güçlülerin gururunu, erdemlilerin ahlakını baltaladı: günah ve kusurun, kendini aşağılama ve öz eleştirileriyle, öz tatminden çok daha az tehlikeli olduğunu gördü; yani günah, yaşamı lekesiz erdemın asla ulaşamayacağı daha yüksek bir seviyeye yükseltecek içsel bir değişimin yolunu açabilirdi. Kutsal Ruh'un lütfu olarak adlandırılan bu içsel değişim en önemlisiydi: tövbe, yeniden doğuştan önce gelmeliydi. Salt irade, salt akılcı çabalar tek başına böyle bir değişimi sağlayamazdı: Canlı bir imgenin cesaret verici bir örneğine ihtiyaç vardı ve bu imge, İsa'nın kendisiydi.

İsa'nın Dağdaki Vaaz'da kesin bir dille ortaya koyduğu öğretinin amacı, alçakgönüllü ve zayıflara güç vermek ve boyun eğme ilkesini tahakküm ilkesinden daha güçlü kılmaktı: değerlerin tamamen tersine çevrilmesi. Beşinci yüzyıl Yunanlılarına göre insanın zayıflığı, cehaletinden kaynaklanır. İsa'nın tutumu tam tersiydi; ancak şüphelerin yaptığı gibi erdem fikrinin kendisini yok etmek gibi ölümcül bir hataya düşmedi. İsa, din bilginleri ve Ferisilerde erken kristalleşmenin tehlikesini gördü: Kişilik, büyük bir özenle edinmeye çalıştığı nitelikler tarafından engellenebilirdi. Onun bakış açısına göre kendini bilmek, kişinin kendi başarılarının acınası başarısızlığını ve kendi başarısızlıklarının kurtarıcı başarısını anlamak anlamına geliyordu. Kişinin kendi kaçınılmaz eksikliklerini fark edebilme, kaosu her an bir kazanca dönüştürebilme yeteneği, sürekli kişisel gelişimin tek garantisiydi. Bu, çökmekte olan bir medeniyetin mirasçıları için kurtarıcı bir doktrindi.

İsa'nın değerleri yeniden değerlendirmesi, tüm ahlaki öğretilere kalıcı bir katkıydı.

Elbette bu meydan okuma, toplumun daha saygın üyelerini rahatsız etti: proletaryanın durumu, ona zenginlerden daha fazla Cennet Krallığı'na girme şansı veriyordu.

Temelde erdem biriktirilemezdi: Ahlaki sermayeye yatırım yapan ihtiyatlı bir yatırımcı bir gecede iflas edebilir ve savurgan biri son anda tövbe ederek servet kazanabilirdi.

Bu, hem psikolojik deneyimin hem de doğal adaletin çarpıtılması gibi görünüyor; ancak aynı zamanda kendine özgü bir anlamı olan kişilik ve topluluk boyutu da var. İsa, kökleşmiş batıl inançlar ve kölece geleneklerle dolu, lanete dönüşen bağılıklar ve merakı bastıran bilgiyle sakatlanmış bir toplumda ortaya çıktı; düzenli üretim ve yönetimle mümkün kılınan aynı birikim süreçlerinin tehdidi altında, kadim kültürlerin kalıntılarıyla boğulmuş bir toplumda. Böyle bir toplumda kurtuluşun özü, hayatı basitleştirmektir: ilk ve son, fakir ve zengin, önceki ve sonraki, bilge ve aptal, aziz ve günahkâr sıfırdan başlamak zorundaydı: hepsi İnsan Oğulları değil miydi?

İsa'nın her sözü ve eylemi, bir insan cesedini ortaya çıkarma, ölüleri diriltme girişimi olarak yorumlanabilir. Törenler, kitaplar, biçimler, ritüeller, dualar, görevler, idari düzenlemeler, yasalar; bunların hepsi kendi başlarına iyi görünebilir, çünkü iyilik eskiden böyle yürürdü; ancak İsa için, sürekli kendini aşma ve kendini özgürleştirme sürecinde hayata katkıda bulunmayan hiçbir şey iyi değildi. Ya da Emerson'un dediği gibi: "Sadece hayat yaşamaya değer, yaşadıklarımız değil."

Dolayısıyla, çoklu büyüme potansiyelleriyle Çocuk, bu öğrenmenin gerçek sembolüdür. İnsan, biriktirdiği servetini ve bilgisini çöpe atmalı ve tekrar fakirleşmelidir; bir dilenci kadar fakir, bir çocuk kadar masum. İyi bir insanın maddi varlıklardan kurtulması gerektiği gerçekten de eski bir inanıştır; ancak İsa, Lao-tzu gibi, bu yasağı maddi olmayan mallara da uyguladı. Ona göre, bilginin inatçı cehalet kadar zararlı kısıtlamalardan kurtarılması ve yasalara uyanların da en apaçık ihlal edenler kadar azarlanması gerekiyordu. Yaşamın bedeli, kişinin değerli birikimlerini, bir engel teşkil ettikleri her an tamamen yok edip yeniden başlama isteğiydi. Bir öncünün erdemi.

Kişilik Paradoksu

İsa'nın takipçileri, patristik çağda onun mesajını yorumlamaya başladıklarında , çok kolay bir kestirme yol seçtiler. Birisi tekrar küçük bir çocuk gibi olmak zorundaysa, cehaletin kendisi bir erdem, neredeyse cennete giden bir bilet değil miydi?

Merhamet ve sevgi siyasi adaletin üstündeyse, neden siyasi adalet biçimleriyle veya bunların iyi ya da kötü olup olmadığıyla uğraşalım ki? Ve eğer bu, öğrenme gururuna ve kalbin katılaşmasına yol açıyorsa, neden matematiksel veya astronomik bilgi edinelim ki? Böyle bir basitleştirmeye bağlı kalmak, İsa'nın fikirlerinin gerçek kaynağını yanlış anlamaktır.

Onun gerçekleri, özellikle kendilerini bilim çalışmasına veya adaletin uygulanmasına adayanlar için geçerliydi: İsa'nın normalde sorgulamayacağı kurumlara bir düzeltme sağlıyorlardı. Ne yazık ki, zamanla Hristiyan erdemi, siyasi sorumsuzluğun, bilimsel cehaletin ve edebiyat, felsefe ve sanat gibi insan uğraşlarına karşı kendini beğenmiş kayıtsızlığın bir örtüsü haline geldi.

İsa'nın kendisi bile bu başarısızlıktan dolayı suçlanamaz: Kilisenin doldurması yüzyıllar süren bir boşluk bıraktı. Dini bilgisinde eksik olan şey, büyük şehirlerden uzaktaki, sanat ve bilgiyle dolu o ücra köşedeki memleketinde eksik olan şeydi; İsa Kudüs'e girdiğinde, oraya geleneklerini açıkça küçümseyen bir düşman olarak girdi. "Ben cahildim, sen bana öğrettin" ya da "ruh beni ele geçirdi, sen beni arp ve tef sesiyle canlandırdın" demedi; Süleyman'ın ya da Davut'un sevinci onun ruhunda yankı bulmaz. Ruhun büyük peygamberi, ruhun geleneksel gıdasını misyonunun dışında bıraktı. Müzik, şiir, resim, felsefe, bilim, insanın kurtuluşu için hiçbir şey ifade etmiyordu. İsa hayata en alçakgönüllü düzeyde seslendi; ve tüm sınıf kültürlerinin en büyük günahını, yani sıradan insanı en yüce insani nimetlerin tadını çıkarmak için ihtiyaç duyduğu refah ve boş zamandan mahrum bırakmayı planından çıkardı. Onun müjdesi, bir feragat müjdesinden çok, eterleşme müjdesiydi. Ruh gerçekten canlandığında, tüm sopaları ve koltuk değneklerini bir kenara atıp dans edebilir.

Aynı yargı, İsa'nın siyasi gelişmelere kayıtsızlığı için de geçerlidir. Her iki durumda da kolay bir açıklama, İsa'nın o dönemde kıyamet inancını paylaşmış olmasıdır:

Eğer gökler yakında üzerimize düşecekse, sanatın ilerleyip ilerlemediğinin veya adaletin kazanıp kazanmadığının ne önemi var?

Bu bağlamda, Renan'ın eleştirisi kesinlikle haklıdır:

"Hükümetin meşruiyetini para birimi temelinde tanımamız gerektiğini ilke olarak kabul etmek, mükemmel insanın küçümsemeye ve sorgulamadan haraç ödediğini ilan etmek, eski haliyle cumhuriyetçiliği yok etmek ve her türlü tiranlığı desteklemek anlamına geliyordu. Bu anlamda Hristiyanlık, vatandaşın görev duygusunu zayıflatmaya ve dünyayı mevcut koşulların mutlak egemenliği altına sokmaya büyük katkıda bulunmuştur."

Olumsuzluklar hakkında söylenecek çok şey var; ancak meselenin bir de diğer tarafı var. İsa'nın düşüncesinin özsel özgünlüğü, tıpkı insan türünün hayvanlar aleminden ortaya çıktığı gibi, kişinin de toplumdan ortaya çıktığı anlaşılırsa daha iyi anlaşılabilir. Kişilik işlevi, toplumun olgularını içerir, ancak aynı zamanda onları aşar. Tıpkı organizmanın doğadan emdiği maddelere bağımlı olması gibi, kişi de topluma bağımlıyken, kişilik yalnızca toplumsal ilişkileri açısından tam olarak tanımlanamaz: her yüksek büyüme seviyesinde, köklü bir niteliksel değişim meydana gelir. Kişilik kavramının kendisi eskiden yalnızca hükümdarın ve yakın çevresinin mülkiyetindeydi: Mısır'da ölümsüzlük ilk başta yalnızca onlara ayrılmıştı. Kişiliğin kademeli olarak inşa edilmesi ve teoride toplumun her üyesine yayılması, peygamber ve kurtarıcının büyük bir katkısıydı: Hristiyanlıkta yeni bir düzeye ulaşan bir süreç. Lloyd Morgan'ın "doğan evrim" doktrini, metafiziksel olduğu kadar sosyolojik de öneme sahiptir.

İsa'nın içgörülerini yalnızca yüce düzleme uygulanır. Örneğin, yeni döneminde, "Kimde varsa, ona verilecek; kimde yoksa, elindeki de alınacaktır" . Siyasi topluma uygulandığında, böyle bir anlayış açıkça korkunç olurdu: korkunç bir adalet eksikliği. Ancak toplum için tasarlanmamıştı - bu da aynı derecede açık olmalı. Kişilik düzeyinde, doğanın düzenindeki gerçeğe işaret eder: Alışkanlığın gerçeğidir bu: her iyi eylemin iyiliği kolaylaştırdığı ve her kötü eylemin kötülüğü telafi edilemez kıldığı gerçeği; bilginin gerçeğidir bu: gayretle çalışanlar beklediklerinden fazlasını elde ederken, her türlü çabadan kaçınanlar kendi kıtlıklarının kurbanı olurlar; gerçeği sevenler, en çok verenin en çok aldığını ve cimrilik edenin boş kaldığını bilirler.

Sosyal adalet başka bir ilkeye, eşit değişim ve ortak fayda ilkesine dayanır: özverili sevgiye değil, kişisel çıkara. Ancak kişilik söz konusu olduğunda, bu üstün yasadan kaçınılamaz; ve İsa'nın özel içgörülerini, her şeyin en örnek koşullarda gerçekleştiği en mükemmel insan toplumlarında bile tüm insanlara uygulanır. İşte bu nedenle İsa'nın ahlaki gerçeklerinin topluma uygulanması neredeyse imkansızdır: o kadar zordur ki, bilge Mary Bull bir keresinde hiçbir memurun, bir memur olarak Hristiyan olabileceğine veya Hristiyan olduğuna inanmaması gerektiğini söylemiştir.

İsa'nın hakikatleri, en iyi kurumsal düzenin bile kaçınılmaz sınırlamalarını aşmayı hedefler: Yeni dönem, eski dönemin gerekliliğini reddetmez, ancak eskisinin değinmediği bir alana, kişilik alanına uygulanır.

Bu gerçeği kavrayamamak, İsa'nın ruhuna çok yakın olan Quakerizm'in önemli bir sınırlamasıdır: Örneğin, Nazilere karşı tutumlarında, Dostlar Cemiyeti'nin birçok üyesi, Hristiyan hayırseverliğinin adaletin yerine geçen bir şey değil, onu düzelten bir unsur olduğunu görmemiştir.

İsa'nın sosyal mesajı bu nedenle muğlak kalır; ancak kişisel emirler açıktır. "İyilik yap, hiçbir şey beklemeden ödünç ver, ödülün büyük olur". İsa'nın bu cümlesi, Bhagavad Gita'daki bir cümleyle paralellik göstererek, davranışı daha üst bir seviyeye taşıdı. Son sözü bir paradoks niteliğindeydi: Canını kaybeden onu bulacaktır. İsa'nın aktarımları tamamlandığında, hayatın tüm olumsuz unsurları denklemin olumlu tarafına geçer ve işaretlerini değiştirir: Ölümün her türlü, kötü alışkanlıklar, hastalıklar, cehalet, felç, daha dolu ve daha zengin bir yaşamın koşulu olarak kullanılır. Varoluşun hiçbir parçası ruha kayıtsız veya ondan etkilenmemiş değildi. Sadece su değil, aynı zamanda şaraba dönüşen zehir de vardır.

İsa'nın hayatı kısıydı; yalnızlık, ihanet ve acıyla doluydu. Kişiliği, tarihsel sahnede birkaç anlık görüntü ve parıltıyla hareket eder ve eksikliğiyle göz kamaştırır; etrafını saran opak bedenler tarafından gölgede bırakılmıştı. Kader, Yahuda'nın birkaç gümüş parçası için kendisine ihanet etmesini ve kurtarmaya geldiği insanlar tarafından ihbar edilmesini istemişti: İsa bu kaderi yakın sonu olarak görüyor ve kabullenmek onu yüceltiyor. Golgota'da çarmıha gerilen adam, alçakgönüllülük, sevgi ve fedakarlığın vücut bulmuş halidir: alçakgönüllülük gururla sergilenir, sevgi tüm insanlıkla akrabalığa yüceltilir, ölüm yaşamın gönüllü bir ifadesine dönüşür; insanın durumunun ve sonunun tam bir onayı.

İsa'nın trajedisi hızla doruk noktasına ulaşır. İncil'de anlatıldığı şekliyle sonsöz, o kişiliğin daha görünür eserlerini belirleyen o katlıktan, saf ışıktan, kararlı jestlerden ve etkileyici ifadelerden yoksundur. Nefesi İsa'nın bedeninden yeni çıkmıştı ve o çoktan bir efsaneye bürünmüştü. İnsan olan İsa, tablodan kaybolur: Kehanetlerde duyurulan ve sayısız pagan kültüründe yüceltilen Tanrı onun yerini alır. Karl Marx bir keresinde kendisi hakkında Marksist olmadığını söylemişti; İsa'nın da Hristiyan olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Yani, İsa'nın anısını koruyan küçük insanlar onu alıp ruhunun değerli yaşam kanını emdiler, bedenini mumyaladılar ve geriye kalanları kendisine ait olmayan çeşitli sargılara sardılar.

Bu kalıntıların üzerine devasa bir mezar inşa ettiler. Bu mezar bir Hristiyan kilisesiydi. Koruduğu figür, Celile kıyılarında yürüyen ve konuşan adamdan hem daha büyük hem de daha küçüktür: şüphesiz daha geleneksel bir tanrıydı ve daha az emin, aydınlanmış bir adamdı. Peki hangi rakam daha mucizevi bir tarihsel gerçekleşmeye işaret ediyor?

Hiç tereddüt etmeden söyleyebilirim: İnsan.

AVRUPA

FELSEFESİNE GİRİŞ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNİZ

AVRUPA

FELSEFESİNE GİRİŞ

IMMANUEL KANT

AVRUPA

FELSEFESİNE GİRİŞ

WILHELM FRIEDRICH HEGEL

AVRUPA

FELSEFESİNE GİRİŞ

BARUCH SPİNOZA

NASIRALI SAPKIN-3

Lewis Mumford

Hristiyan Kilisesinin Misyonu

Hristiyanlık nasıl ayakta kaldı? Mesih figürü, geleceğini öngördüğü sahte mesihleri nasıl bastırdı? Hristiyan süperegosu, düşmanın yaşam tarzına nasıl nüfuz etti?

Edward Gibbon'dan Renan ve Engels'e kadar bu sorulara pek çok çağdaş cevap vardı: Gibbon için bu, tarihte bir tür Gresham yasasıydı; Engels ise bunu, evrensel Roma devletinin evrensel bir din gerektirdiğini söyleyerek kısmen açıklıyordu. Ancak Engels, asıl süreci pek açıklamıyordu; yani, endişeli Romalıların üçüncü yüzyılda hemen fark ettiği gibi, yeni bir dinin yükselişi, devletin çöküşüyle birlikte gerçekleşmişti. Roma, Hristiyanlığı kurtarmış olabilir; ancak Hristiyanlık Roma'yı kurtaramadı.

Ancak fikirler, yalnızca yayılarak topluma egemen olmaz: Bu, on sekizinci yüzyıl rasyonalizminin yanılgısı veya modern reklamcılığın kibriidir. Toplumsal olarak işlevsel olabilmeleri için fikirlerin kurumlara ve yasalara dahil edilmesi, bireysel yaşamın günlük disiplini aracılığıyla benimsenmesi ve nihayetinde yeni drama için etkili bir zemin oluşturan ve temasını yarattığı rüyalar dünyasından, daha sonra test edildiği, sorgulandığı ve değiştirildiği gerçeklik dünyasına aktaran binalarda ve sanat eserlerinde somutlaştırılması gerekir.

Bu sürecin başlangıcı ve sonu, fikrin insan kişiliğinde cisimleşmesidir: önce bir erkek veya kadının kişiliğinde ve son olarak toplumun diğer üyelerinde: tüm toplumda. Arnold Toynbee'nin bilgece yazdığı "taklit" süreciyle, yeni bir kişilik kalıbı ve yeni bir yaşam planı birçok bireyin hayatını işgal eder ve onlara ortak bir görev ve tek bir hedef verir. Hristiyan teolojisi "enkarnasyon" kelimesini Tanrı'nın insan formundaki görünümüyle sınırlasa da, çok daha geniş bir uygulama alanına sahiptir. Enkarnasyon ve taklit, toplumsal süreç için olmazsa olmazdır; ve işleyişlerine dair içgörü eksikliğinden dolayı, toplumsal kurumlar hakkındaki düşüncelerimiz genellikle yüzeysel kalır, çünkü kurumları ve örgütleri kendiliğinden doğan ve var olan şeyler olarak ele alırlar; böylece kişiliğin rolünü göz ardı ettikleri için fikirlerin etkisini inkâr ederler. Hristiyanlığın gelişimi hakkında burada öğrenebileceklerimiz, kapitalizmin, sömürgeciliğin veya makinenin gelişimi için de aynı şekilde geçerli olacaktır.

Hristiyanlıktan feragat dramının üçüncü perdesine ulaştık. Hristiyan teolojisinin temel fikirleri uzun zamandır varlığını sürdürüyor ve İsa'nın yeni içgörülerıyla cesaretlendirilen ortak bir inanca, gerçek bir senkretizme yaklaşılmaya başladı: İsa'nın ortaya çıkışından önce gizli, hatta bazen tamamen formüle edilmemiş çok az fikir Hristiyan teolojisine girecektir. Enkarnasyon gerçekleşti; ancak Hristiyan insan henüz doğmadı; ve şimdi uzun bir sızma ve kristalleşme süreci takip etmelidir. İlkel Hristiyanlık, yani kilisesi olmayan Hristiyanlık, kısa bir ömre sahipti. Kudüs'te, sinagogda etraflarındakileri vaftiz olmaya ve komünityona katılmaya davet eden İsa'nın ilk takipçilerini görebiliyoruz.

Zenginler mülklerini satıp servetlerini paylaştılar: ilkel komünizmi uyguladılar ve gerçek bir dostlar topluluğu olarak yaşadılar; sabırlı kanun kaçakları, o ilk Hristiyanlar, yakında bir geminin kendilerini alıp cennet limanına götüreceğinden emindiler.

Örgütlü bir kiliseye doğru atılan ilk adım, İsrail'den kopuştu. Hristiyanlık gizemli bir din haline geldi: Kişi bu dine doğumla veya ikametle değil, inisiyasyonla girdi; vaftiz ve Son Akşam Yemeği'nin kutsanması temel ayinlerdi. Hristiyanlık gruptan gruba, sinagogdan sinagoga geçerken, İsa'nın söz ve eylemlerinin yanı sıra birçok unsuru da bünyesinde topladı: Roma düğün töreni, gelin buketine kadar neredeyse tüm ayrıntılarıyla; Perslerin Tanrı ile Şeytan, ışık ile karanlık arasındaki Ebedi Savaş anlayışı; Mısır'ın Son Yargı ve bedenin dirilişi anlayışı; Yuhanna İncili'nde zaten görülebilen Yunanlıların Yeni-Platoncu metafiziği. Tüm bu kült ve inanç unsurları, önceki yüzyıllar boyunca insan hayal gücü tarafından şekillendirildi: İsa için resmi bir kişilik yaratılmasına yardımcı oldular; ve bu kişiliğin anlamı ve nitelikleri yeni bir söylemin, teolojinin ana konusu haline geldi.

Hristiyanlık, Kudüs, Antakya, Efes, Atina, İskenderiye, Kartaca ve Ekbatana arasında bir grup inanandan diğerine gönderilen mektuplarla doktrinel bir biçim aldı: Kardeş iman kardeşlerinden selam getiren, görgü tanıklarının ifadelerini aktaran, ilkeleri yeniden tanımlayan, inanç ve günlük yaşam disipliniyle ilgili soruları yanıtlayan bir kardeşi temsil eden mektuplar. Mesih'e inananlar, mutluluk ve kurtuluş duygularını Hristiyan yaşam biçimlerine dönüştürmek zorundaydı. Bu süreç yüzyıllar sürdü. Bu arada, iyi haber, Roma medeniyetinin kasvetli ve fırtınalı Kasım ayından önceki o ılımlı düzen ve barış yazında, doğrudan ağızdan ağıza, elçiler veya mektuplar aracılığıyla yayıldı. Pavlus'tan Augustinus'a kadar, doktrinel Hristiyanlık esasen gayri resmi bir devrimci yazışma komitesinin ürünüydü. Bu yerel gruplar, kurtulanların dağılık saflarını, Roma devletine meydan okuyacak ve geç İmparatorluğun resmi dini haline gelecek kadar güçlenene kadar bir arada tuttu.

Hristiyanlığın hayatta kalması için hayati önem taşıyan şey, Yahudi temelleriydi. Yahudiler, Mesih'i Tanrı, hatta bir peygamber olarak reddetmiş olabilirlerdi, ancak Hristiyanlık Yahudiliği reddetmeyi göze alamazdı. Yeni öğretinin hiçbir şey söylemediği durumlarla başa çıkarken, Hristiyanların Yahudi ahlakına ve Yahudi hukukuna güvenebilmeleri faydalı oldu. Efesli gümüşçüler, Hristiyanları ticaret için bir tehdit olarak bile kınadılar, çünkü Yahudiler gibi onlar da "oyma putlara" [Tanrı'nın ikinci emri] karşı bir küçümseme yayıyorlardı. Dahası, en radikal teolojik anlayış İsrail'den geldi: Tanrı'nın iradesinin insanlık tarihinde gerçekleştiğine; her tarihsel olayın, insanın ilahi irade anlayışına ve onunla işbirliği yapma isteğine dayanan Tanrı'nın yargısı olduğuna inanmak. Bu, kiliseyi kısmen kısır bir ötekilikten kurtardı; tıpkı Pavlus'un gönülsüzce kabul ettiği Yahudi ailevi yükümlülükler anlayışının, Hristiyan ataların tüm cinsel ilişkilere karşı açık küçümsemelerine rağmen, onu ırksal intihardan kurtardığı gibi.

Yahudilerin siyasi katkısı da küçük değildi: inananların cumartesiileri sinagogda düzenli toplantıları. Her sinagog, kilise veya meclis başlangıçta minyatür bir demokrasiydi. Sonunda atanmış din adamlarının tekeline alınan ayinler bile ilk önce cemaat içinde şekillendi: günah çıkarma ve bağışlama. Bu grupların resmîyetsizliği ve merkeziyetsizliği, zulüm döneminde kilisenin gücüne büyük katkıda bulundu: yok edilmesi halinde beden geri kalanını felç edecek hiçbir kritik nokta göstermiyordu. Roma için, her hücresi kendini yenileyen böyle çok hücreli bir organizmayı öldürmek zordu. İki veya üç kişi Mesih'le birlik içinde bir araya geldiğinde, orada bir kilise vardı. Mitra Kilisesi'nin cemaatleri gibi, Hristiyan grupları insan boyutlarına geri döndüler: birincil grubun yakınlığını ve dayanışmasını, Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını aşan, Pers ve hatta Çin Türkistanı'na kadar uzanan bir evrensellekle birleştirdiler. Ölçekteki bu çifte değişime dikkat edilmelidir: hem yerel yoğunlaşmayı hem de ulusötesi genişlemeyi mümkün kılmıştır. Kilisede, kaybolan iç proletarya bir kimlik duygusunu yeniden kazanmış; mevcut herhangi bir imparatorluğun hayal edebileceğinden daha geniş bir alana yayılmış halk, tek vücut gibi hissedip hareket etmiştir.

Yunanistan, Hristiyanlığa başlıca katkısını örgütlü düşünce yoluyla yapmıştır: Clement ve Origenes gibi önemli ilk ataların çoğu, Yunan felsefesi geleneğinde eğitim görmüş İskenderiyelilerdi. Yunan ilahiyatçıları, Hristiyanlığın kurucusunun anlaşılması güç ifadelerini ve süslü oryantal göndermelerini alıp bunlara kesin bir skolastik mantık uyguladılar: İsa'nın düşüncesinin damlayan suyu, yani gerçek yaşam suyu, böylece dogmanın keskin sarkıt ve dikitlerine dönüştürüldü; ve imalı şiirsel anlamda doğru olan, tanımlama eylemiyle yanlış veya yanıltıcı hale geldi. Celsus gibi muhalifler, Hristiyanlıkla alay edebilirlerdi çünkü o, Yunan ve Roma felsefesinden, büyü eklenmiş bir sürü basmakalıp sözden ibaretti; ancak kurnaz Yunan zihni, büyüyü felsefeyle, gizemi mantıkla uzlaştırma görevini üstlendi: Birlik olan Tanrı'nın, her biri sonsuzlukta, her biri eşit derecede her şeye gücü yeten, bir arada var olan üç kişi olabileceğini açıkladı; Oğul ve Baba'nın nasıl bir olabileceği ve kişiliğin niteliklerinin ne bedeni ne de uzuvları olan bir Tanrı'da nasıl ifade edilebileceği; Tanrı'nın her şeye gücünün, kötülüğün varlığı ve Oğul'un bu kötülüğün kurtuluşu için yaptığı trajik fedakarlıkla nasıl uzlaştırılabileceği.

MÖ altıncı ve beşinci yüzyıllarda hâlâ temelini oluşturan deneyimden kopuk olan Yunanlıların gündelik diyalektiği, kelimeleri nesneler ve deneyimlerle harmanlayarak, Tanrı'nın varsayımsal nitelikleri, güçleri ve işlevleri hakkında iddialı bir doğru bilgi yapısı, yani teoloji "bilimi" inşa etti. Bu yapının inşası bin yıl sürdü; on üçüncü yüzyılda tamamlandığı ve Thomas Aquinas'ın [yaklaşık 1225-1274], gerçek bir ortaçağ inşaatçısı gibi, onu beyaza boyadığı son halini inceleyeceğiz.

Teoloji, felsefe kadar neredeyse bir Yunan yaratıydı. Ve bu katkı hafife alınmamalıdır; yani, birliğin önemli geleneğini ve insan deneyiminin tüm parçalarının, herhangi bir insan zaman diliminde tam olarak kavranamayan süreçlerde, anlamlı bir bütünün nitelikleri olduğu duygusunu canlı tutmuştur.

Teolojinin hataları bile meyvesini vermiştir. Pozitif bilgi ve nesnel varoluş niteliklerini bilinçdışına veya en azından öznel dünyaya ait deneyimlere yanlış bir şekilde affetmek, kişiliğin bu gizli alanlarının gerçekliğine işaret etmiştir. Kelimeler genellikle toplumda yeni bir yaşamın şekillendiği araçtır: bu yollardan herhangi biri döşenmeden çok önce olası deneyim yollarını gösterirler. Siyasi anlamda, Hristiyan teolojisinin terimleri parola haline gelmiştir: bu terimleri aynı şekilde kullananlar arasında toplumsal ilişkiler olasılığını tesis etmişlerdir. Dolayısıyla teoloji, Mesih'in öğretisini diğer şair ve filozofların öğretilerinden ayırmada Yeni Ahit'in yalın anlatısından çok daha ileri gitmiştir. Ancak Yunan atalar, Yeni-Platonculuktan Hristiyan teolojisini yaratarak klasik miraslarının büyük bir kısmını baltaladılar ve tutkulu mücadele ve dünyevi varoluşun kötülükleriyle mücadeleyi içeren peygamberlik geleneğiyle tezat oluşturan, tefekkürlü bir inzivaya dayalı mistik bir geleneği tercih ettiler. Plotinus bir Hristiyan değildi; ancak Plotinus'un karanlık dünyası, Hristiyan zihnini çok uzun süre yönetti.

Acının Tanrısallaştırılması

İki yüz yıllık karıştırma ve harmanlama, Hristiyanlığın biçimini ve Hristiyan insanın süperegosunu derinden değiştirdi: Sunaklarının altında birçok başka ölü ve o kadar da ölü olmayan tanrının gömüldüğü bir kilise yarattı. Örgütlü Hristiyanlık, Roma'nın tam da hoşgörüsü, şüpheciliği ve açgözlü alıcılığı nedeniyle uzun süre yoksun kaldığı büyük bir hazmetme gücüne sahip bir inanç olduğunu kanıtladı. Ve fark şuydu: Roma yalnızca diğer kültürlerin ayrı parçalarını biriktirip onları zihinsel Pantheon'unda yan yana yerleştirirken, Hristiyanlık bunları büyüme sürecinde yavaş yavaş özümsemi ve böylece bedeni için kaslar, kemikler ve organlar üretti. Pagan inançlarının hiçbirini değiştirilmeden Hristiyanlığa giremediği gibi, hiçbir yeni kilisenin duvarları arasında tamamen yabancı ve bilinmeyen olarak ortaya çıkamazdı. Çürüyen bir toplumda, kilisenin dogmalarının katılığı, iddialarının dışlayıcılığı, hatta şiddetli hoşgörüsüzlüğü, uçsuz bucaksız sulara çok uzun süre dolaşan işkence görmüş, gemi kazası geçirmiş ruhlar için sağlam bir zemin oluşturunuyordu; kendi yapıları kilisenin katılığını sorgulamalarına izin vermeyecek kadar zayıftı.

İsa'nın vizyonu sağlık, yaşam ve yenilenme vizyonuydu. Ancak kişiliği etrafında gelişen ve misyonunu yerine getirmeye çalışan din, çökmekte olan bir toplumun çatlaklarına düştü; inanca en çok ilgi duyanlar ise, içlerinde sağlık olmayan ve İsa'nın sıkıntılarında, aşağılanmalarında ve diri fedakarlığında, Tanrıların kendileriyle paylaştığı acıların şefkatli bir resmini bulan insanlardı. Masumların katledilmesinden çarmıha gerilmeye kadar, Hristiyanlık öyküsünün dışsal ayrıntıları acı ve ölüme odaklanıyordu. Hayatın bu bölümünü doğru bir bakış açısıyla ele almak yerine, kendileri de parçalanmış, zulüm görmüş, işkence görmüş kilise babaları, bu korkunç deneyimler üzerinde, insan hayatının en iyi ve en kötü halinin tipik örnekleriymiş gibi durdular. Pavlus, "Yalnızca bununla da kalmayıp, sıkıntılarımızla da övünüyoruz," dedi, "çünkü biliyoruz ki, sıkıntı tahammülü, tahammül karakter, karakter de ümit doğurur ve ümit utandırmaz..."

Kısacası, Hristiyan ölümün gelmesini beklemedi: onunla yüzleşmeye gitti. Özveri ve şehitlik yoluyla, ölümü hayatının anlık bir unsuru olarak bilinçli bir şekilde kabul etti ve kendi değerlerini tam da bu olumsuzlamalar üzerine kurdu. Böylece ölüm, kişinin doğal sevinçlerini kesintiye uğratan sarsıcı bir kaza olmaktan çıktı: İsa'nın ölümü gibi, gönüllü bir tercih meselesi haline geldi; ve seçildiği, kabul edildiği, istendiği ölçüde, artık Hristiyan'ın varoluşunu baltalayamazdı, çünkü bedenini öldürenler ruhuna da hak iddia edemezlerdi. Hristiyan, yaşam lehine inisiyatifini bu tavırla yeniledi: bir karşı saldırı başlattı.

Hayatın zorluklarına bu vurguyla Hristiyanlar, pagan dünyasının umutsuzluğunu amaçsız şehvet ve boş eğlencelerle savuşturma yönündeki baskın çabasını telafi ettiler, daha doğrusu fazlasıyla telafi ettiler. Fakat Hristiyanın bilinci, karşı çıktığı o çürümenin yönetimiyle enfekte olmuştu. Antik dünyanın önemli bir kısmı muazzam ve kaçınılmaz bir kaygıdan muzdaripti: Gelecek korkusu, ölüm korkusu, kayıp ve yabancılaşma korkusu, hayatın her kesiminden görünüşte sağlıklı ruhları bile rahatsız etmeye başlamıştı: Ayrıcalıklı sınıflar da köleydi - talihin bir cilvesiyle köle olamazlar mıydı?

Bu yıpratıcı yaşam korkusunu, bu sürekli güvensizlik hissini, alt sınıflar muhtemelen çeşitli incelikli yollarla efendilerine aktarıyordu: Bakışlar ve jestlerle aktarılan öznel yansımalar gizlenemiyor veya tamamen göz ardı edilemiyordu. Sömürücüler arasında artan suçluluk duygusu, gelecek kaygılarını daha da artırıyordu. Yaşamın yükümlülükleri ve zevkleri o kadar yozlaşmıştı ki, Nyssa'lı Gregorius [Kapadokya'da Nissa'lı, yaklaşık 335-394], sıradan ebeveyn talihsizliklerini bile çocuk sahibi olmaya karşı bir gerekçe olarak görüyordu: Acaba hastalanıp ölmezler ve böylece dayanılmaz bir üzüntüye yol açmazlar mıydı?

Hristiyan kilisesi, acıya insan hayatında asil bir rol vererek bu endişeleri doğrularken, endişeli olanları da rahatlatı: Onların çektikleri zorluklar benzersiz değil, insanın asli günahıyla rasyonalize edilmiş ve Tanrı Oğlu'nun tarihi fedakarlığıyla kurtarılmış evrensel bir kaderdi. Enerjisini yeniden yönlendirdiği ve özlemlerini dönüştürdüğü takdirde sonsuz bir mutluluk bekleyen Hristiyan, en kötüsüyle yüzleşebilirdi. Çektiği acılar, ölüm anında ödeme yapan bir tür uhrevi hayat sigortası değil miydi? Öyleyse ölüm çok erken gelebilir mi? Üçüncü yüzyılda Aziz Cyprianus, "İçimizde yeşerir," diye haykırdı, "umudun gücü ve imanın sağlamlığı. Düşmüş bir dünyanın yıkıntıları arasında ruhumuz yücelir ve erdemimiz sarsılmaz." ^[17] Yıkıntılar ve çürüme, Hristiyan ideolojisinin bir reddi değil, bir onayıydı.

Her zayıflık ve talihsizlikte Hristiyanlar yeni bir güç kaynağı buldular: Şarkılarda, ilahilerde ve dualarda ifade edilen sevinçli kurtuluşları, birçok putperesti ikna etti ve dönüştürdü: Bu sevincin bir temeli yok muydu? Fakat sadece cesareti kınlanmış ve ikna olmamışları yok eden ve kararlıların ruhlarını demirden döven zulüm, Hristiyanları daha sıkı bir bedende bir araya getirmekle kalmadı.

Aynı zamanda, sonunda pagan dünyasına karşı birleşik bir cephe olarak kendilerini kanıtlamak için ihtiyaç duydukları disiplini de edindiler. Dahası, kilisenin büyük dogmatik kararları merkezi ortodoksluğu oluşturdu. 325'teki İznik konseyiyle başlayan bir dizi konseyde kilise, sayısız sapkın öğretiyi reddetti. Bu kararları kabul ederek Hristiyanlar, bireysel tercihlerini grup ihtiyaçları uğruna nasıl feda edeceklerini ve siyasi hayatta kalmalarını garantileyen bir düşünce ve siyaset sürekliliği çizgisi nasıl kuracaklarını öğrendiler. Parçalanan bir dünyada sapkınlık siyasi bir suç haline geldi; bölünme ise yenilenme için gereken enerjiyi boşa harcadığı için en büyük günah haline geldi.

Roma, böylesine odaklanmış bir amaç ve yönelim uğruna böyle bir fedakârlıkta bulunabilseydi, klasik medeniyetin nimetlerinden çok daha fazlası yeni düzene aktarıldı: belki de klasik medeniyette büyük bir rönesans yaşanırdı. Ancak Roma, tutkulu bir bağlılık veya güçlü bir entelektüel karşı saldırı gerektiren konularda nazik bir şekilde tarafsızdı: Hristiyanlık iddiaları, onu kendi zayıflıklarını acımasızca değerlendirmeye sevk etmesi gereken anda, onu ya sıkıyor ya da hafifçe eğlendiriyordu. Hristiyan Kilisesi, tıpkı Romalılar gibi, imanın saf giysisine siğiller gibi yapışan batıl inançlar ve belirsizlikler nedeniyle bugün kolayca eleştirilebilir. Ancak Hristiyan, hayati bir dürüstlük duygusuna sahipti: uyum ve sürekliliğin hayatta kalmak için her şeyden daha önemli olduğunu biliyordu.

Bu zayıflamış toplumda, fikir birliği gerçeği, üzerinde fikir birliğine varılabilecek dogmadan daha önemliydi. Hristiyan inancının hayati yalanları, umutsuz ve cesareti kırılmış olanlar için pagan filozofların sıkıcı gerçeklerinden daha iyi bir cevaptı. İnanç artık acil bir ihtiyaçtı: İnanılmaz ve imkânsız olana inanç, batan bir gemideki insanların ihtiyaç duyduğu inanç. Bu dünyadan sağ kurtulanların devam etmesini sağlayacak tek şey inançtı.

Roma'nın askeri gücü, mütevazı İnsan Oğlu'nun yardımına gelene kadar, Hristiyanlık, yeni inançlar ve taleplerle boğulmuş bir dünyada bir sapkınlıktan ibaretti. MÖ 313'te Konstantin'in Hoşgörü Fermanı'ndan ve Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olmasından çok sonra bile, diğer dinler ve felsefeler açık bir rekabet içindeydi: Augustinus otuz yaşına kadar kendisi de bir Maniheist değil miydi? Hristiyan kilisesine tartışmasız bir yer kazandıran yalnızca öğretisi, kişisel örnek, öz disiplin ve yerel özyönetim değildi: nihayetinde hayatta kalmasını sağlayan şey, devlet iktidarını ele geçirmek ve diğer mezhepleri yasaklamaktı. Devlet mekanizmasını kullanarak kilise, devletin çöküşünden sağ çıktı: hikâyesini anlatmak için hayatta kaldı. Bu eylem, İsa'nın ruhuna ihanet etti ve Mesih'in saltanatını kurdu - ancak bu olmadan İsa'nın adı bugün Mani'ninki kadar belirsiz ve anlamsız olurdu ve vizyonunun hiçbir kısmı hayatta kalamazdı.

Kilise, bağımsız bir örgüt -bürokrasisi, merkezi yürütme gücü, rütbeleri, ileri gelenleri, evrensel vergi sistemi, iyi tanımlanmış yetkileri, yetkileri ve ayrıcalıklarıyla bir kilise düzeni- olarak kendisinin farkına vardıkça, imparatorluğun tiranlık gücünü üstlenme eğiliminde oldu.

NASIRALI SAPKIN

Cemaatçiliğin [kilise belediyelerinin özyönetimi] günleri sona ermişti. Roma, yalnızca teoloji konusunda, en azından Trento Konsili'ne [1545-1563] kadar, nispeten mütevazı kaldı.

Sapkınlık, Roma yönetimi ele geçirmeden önce bile, her zaman yerel siyasi özgürlük, yönetim veya milliyetçi öz-iddiaya yönelik bir özlemi beraberinde getirdi: teolojik sapma, Priscillian'dan [4. yüzyıl] Luther'e [16. yüzyıl] kadar, kısmen siyasi saiklerle rasyonalize edildi.

Tüm bu dönüşüm için dört yüzyıl gerekti.

Augustinus'un zamanına [354-430] gelindiğinde, yapı neredeyse tamamlanmıştı: yalnızca seküler otoritenin geçici iskelesi kaldınılmayı bekliyordu.

Bu da kısa süre sonra gerçekleşti. Augustinus Hippo'da can çekişirken, Vandallar şehrinin kapılarını çoktan ele geçirmişti; çağdaş bir gözlemcinin de belirttiği gibi, savaşta ölenlerin çığlıkları arenadaki sakin kalabalığın haykırışlarına karışıyordu.

Cyprianus'un Demetrianus'a hitabında büyüttüğü tüm huzursuzluklar artık kaçınılmaz bir gerçekliğe dönüşmüştü: toplum geri çekiliyordu ve en kötüsünü bekleyen Hristiyanlar, en kötüsü geldiğinde onunla yüzleşme gücünü çok daha önceden elde etmişlerdi.

Yalnızca feragat ve fedakârlık yeteneğine sahip olanlar, geleceğin neler getireceğine karşı olumlu bir tavır alabilirdi. Yalnızca kendi aralarında ve Tanrılarıyla bir olan bölünmemiş insanlar böylesine ağır bir yükü taşıyabilirdi.

Lewis Mumford

NASIRALI SAPKIN-4

Lewis Mumford

Kişilikten Topluma

İncillerin de gösterdiği gibi, Hristiyanlık hayatın sadeleştirilmesini, yani toplumsal ilişkiler ağının neredeyse tamamen çözülmesini savunur. Kişiliğin bu köklü yeniden teyitine duyulan toplumsal ihtiyaca dikkat çekmeye çalıştım. Toplum umutsuzca yozlaşmış ve kurumlarını yeniden biçimlendirmekten aciz olduğunda, önce kendini kurtarması gereken bireydir: Toplumunun ağından kaçarak ve yaşam ihtiyaçlarının saygı gördüğü ve karşılandığı yeni bir topluluğun parçası olarak kendini kurtarmalıdır.

Ancak bu şekilde oluşan topluluk, Platon'un ufkunda var olmaz: büyüme ve değişim süreçleri boyunca, isyan ettiği kişilerle aynı ayartmalara, aynı yozlaşmaya maruz kalır. İsa'nın öğretileri açısından bakıldığında, Hristiyan kilisesinin tarihinin önemli bir kısmı bir uzlaşma ve entrika, yanlış yorumlama ve yanlış yönlendirme öyküsüdür: tüm safsızlığıyla alaycıların ziyafeti. Peki saf Hristiyanlık mümkün müdür? Herhangi bir insan kurumunun gelişiminde ideolojik saflık kavramını sorgulama cesaretine sahip olmalıyız.

Bir fikir ancak formüle edildiği anda gerçek yüzünü gösterir; ancak o zaman aydınlanmış bir zihnin metafizik ve mantıksal bir bütün olarak özelliği olan Platoncu biçimin berraklığına kavuşur. Ancak bir fikir hayatta kalabilmek için saf olmayan bir ortama, yaşam ortamına uyum sağlamak zorundadır: aksi takdirde kısırlığa mahkûmdur. Yeni kurumlara biçim verirse, hâlâ güçlü olan mevcut kurumlar tarafından deforme edilecektir: İmparatorların mutlakıyetçiliği, Korkunç İvan'ın acımasızlığı, Büyük Petro'nun inatçı gayreti ve emperyal bürokratik hiyerarşinin usandırıcı engelleyiciliği Sovyet Devrimi'ne girmiş ve Marx ile Lenin'in özgün fikirlerini değiştirmiştir: yani onları değiştirmişler, ama aynı zamanda başka bir şekilde hayatta kalmalarını da sağlamıştır. Rusya'da Ütopya görmeyi bekleyenler hayal kınklığına uğradı; ancak çarlığın ve kapitalizmin geri dönüşünü bekleyenler de hayal kınklığına uğradı.

Bu sürecin doğasını anlamayan insanlar, ya fikirleri küçümsemeye, çünkü etkiledikleri kurumdaki varlıklarını ve işlevlerini fark edememeye ya da gündelik dünyayı küçümsemeye eğilimlidirler, çünkü sıradanlaştırma sürecinde kaçınılmaz olarak fikri çarpıtlılar. İlki, Spengler'in ve siyasette kendilerine realist diyenlerin hatasıdır; ikincisi ise, fikirleri gerçek dünyayla temas halindeyken keskinleşip lekелendiğinde onunla yüzleşmeye dayanamayan ideologların hatasıdır. Ancak materyalist ve idealist iki kutuptur: onları birleştiren tarihsel sürecin zıt uçlarında dururlar. Fikirler, toplumda kök salana kadar, yani İngilizcede dediğimiz gibi "somutlaşana" kadar biçimlendirici hale gelmezler. Bu somutlaşma kaçınılmaz olarak hem ihanet hem de tatmindir.

Dinler asla sadece bedensiz fikirlerin ifadesi değildir: İnsanların yardımına, bakımına ve beslenmesine ihtiyaç duyarlar ve giderek artan karmaşıklıklarını ve kapsamlılıklarını ifade etmek için giderek karmaşılaşan maddi bir düzenek gerektiren insan figürleri, imgeler, semboller ve binalar aracılığıyla hareket ederler.

Hayati bilgi asla kelimelerle tamamen örtülemez: Öğrenmeyi bilmek için insan hayatı yaşamalı ve hayatı yaşamak için de her eylemi ve anlamı zenginleştirecek sabit unsurları, eşyaları ve özellikleriyle bir arka plan yaratmalıdır. Hristiyan süperegosu ahlaki olduğu kadar estetikti de: ahlaki tercihlerin yanı sıra giyim ve hukuk kurallarını da etkiliyordu.

Tüm bu etkenler ve süreçler boyunca, bir fikrin ilk tohumu değişikliğe uğradı ve beklenmedik meyveler verdi: acı ve tatlı meyveler, çürük ve sağlıklı meyveler.

Dağdaki Vaaz'ı dinleyenler arasında Engizisyon'un dindar zulmünü veya Chartres Katedrali'nin ihtişamını kim öngörebilirdi?

Tüm bu toplumsallaşma sürecinde gizli bir tuzak vardır. İsa'nın kendisi belki de Batı dünyasında bunun tamamen farkında olan ilk kişiydi, ancak yine de Çin'de Lao-tse ondan önce davranmıştı. Topluluk içinde varlığını sürdürebilmek için fikir, yeni alışkanlıkların, disiplinin, yasaların, yapıların dışsal temellerine dayanmalıdır: aile içi ilişkilerde ve siyasi örgütlenmelerde şekillenmelidir. Haç, inanana Mesih'in kozmik acısını hatırlatır; cemaat ona kutsal cemaati hatırlatır; yeni Süryani veya Romanesk kiliselerinin karanlık iç mekânı, Hristiyanların inzivaya çekilme, birlik ve içsel yoğunlaşma hissine mekânsal bir ifade kazandırır. Tüm bu ifadeler elde edilene kadar Hristiyan cemaati gerçeğe dönüşmez. Ancak bir dezavantajı da vardır: Bir fikrin tüm bu zarfları, giderek daha çok özgün özü gizleme eğilimindedir: dışsal biçim, içsel inancın yerini alır.

Dolayısıyla, toplumun yaşamında yerleşmiş ve somutlaşmış orijinal fikir bu haliyle canlı kalacaksa, sürekli olarak kaynaklarına dönmeli ve daha fazla büyümeye izin verecek yeni deneyimleri öngörme ve formüle etme konusunda eşit bir yetenek göstermelidir. İlk adım ikincisinden nispeten daha kolaydır. Bu nedenle, Maniheiztlerden Quaker'lara kadar Hristiyan kilisesinin yozlaşmışlığını reddetmeye yönelik her girişim, Yeni Ahit'e uzanır ve orijinal ilhamın saflığını yeniden tesis etmeye çalışır: toplumsal örgütlenmenin tüm ara adımlarını kabul etmeden İsa'ya dokunmak. Başlangıçta bir kelimeydi; ve hemen yanında o kelimeyi yaşayan ve tam anlamını gösteren bir kişi gelir. İsa'nın, o ikinci anlamda, Pavlus, Augustinus, Bernard, Francis, Loyola, Calvin, Fox, Grundtvig, Canon Barnett, Van Gogh'un çabalarıyla kalıcı olarak kurtarılması olmadan, orijinal enkarnasyonun hakikati kaybolacaktı. Bu figürlerin her biri İsa'dan daha küçüktü; Ancak her biri, yeni teşviklere, yeni baskılara, yeni meydan okumalara verdikleri yanıtlarla, Hristiyan gerçeklerini geleceğe giden yolu yeniden açacak şekilde yeniden formüle ettiler.

Bu acı gerçeği özetleyelim. Her biçimlendirici fikir, varoluşunun tam da uzantısı olarak, onu doğuran özgün canlı ruhu öldürme eğilimindedir. Ve yine, bu dönüşüm ve genişlemeden geçmemiş olsaydı, fikir etkisiz kalır ve kendi içine kapanırdı. Yaratıcı toplumsal gelişimin kaynağı olan benliğin içindeki yaşam veren dürtüler ile fikrin yaşamda ve pratikte, toplumsal süreçlerde gerçekleşmesi arasındaki bu ebedi gerilimde, tarihin özü yatar. Her iki süreç de gereklidir ve her ikisi de tehlikeler içerir.

Maddeleşme ve eterleşme, aynı nefesin içe çekilmesi ve dışa verilmesidir: toplumsal sağlık olduğunda, her iki süreç de uyum içinde gerçekleşir. Tüm maddi faaliyetlerimiz, ancak zihinde bağımsız bir gerçeklik olarak şekillenirlerse yaşam için önemli hale gelirler: bu biçimlenme eyleminde, dışsal duylara daralır ve anlam dünyasına doğru genişlerler; hatta, Arnold Toynbee'nin eterleşmeyi ele alışında belirttiği gibi , kapsam olarak küçülüp eylemlerinde daha rafine hale gelebilirler. Benzer şekilde, ideal faaliyetlerimiz önemlidir çünkü nihayetinde her yaşam sürecine dokunurlar ve hayvansal varoluşumuzu, sağlığımızı ve etkinliğimizi bile koşullandırır.

Tüm bunlar, doğrudan argümanımızı etkiliyor. Hristiyan kilisesini, orijinal kardeşliğin orijinal saflığını koruyamadığı için eleştirmeye değmez; tıpkı bir gencin bir bebeğin özelliklerini koruyamadığı için suçlanamayacağı gibi: dünyaya gelen bir fikir, ebeveynlerinin umut ve niyetlerinden bağımsız, bağımsız bir yaşama sahiptir. Aynı şekilde, İsa da bir manastır topluluğu oluşturmadığı veya ayrıntılı bir Hristiyan hukuku derlemediği için suçlanamaz. Kilise, başkasının ürünü değildi; tıpkı İsa'nın kiliseyle ilişkisinde sayıca az olmadığı gibi. Bu gözlemler, Hristiyanlık tarihinden daha geniş bir alana uygulanabilir.

Hristiyan Kimdir?

"Hristiyan nedir?" sorusuna naif bir cevap, kişinin İsa Mesih'i ruhen takip eden kişi olduğudur. Ancak gizemli dinlerin aşınmış rutininde onu takip etmek çok daha kolaydı. Pavlus, Romalılara Mektubunda, "Rab İsa'yı ağızla itiraf edersen ve Tanrı'nın O'nu ölümden dirilttiğine yüreğinde iman edersen, kurtulacaksın" der. Mesih'in yaşamını anlayamayanlar için, ölümü bahlı inançlı da olsa daha basit bir yaklaşım sunuyordu.

Dördüncü yüzyılın başlarında, önce İznik İnanç Bildirgesi'nde [325] ve ardından İskenderiye ve Roma'nın konumlarını uzlaştıran Athanasian İnanç Bildirgesi'nde [altıncı yüzyıldan beri kullanımda] resmi bir yanıt geliştirildi. Bu çerçeveler içinde bir Hristiyan, Müjde, acı çekme, diriliş ve Kıyamet Günü'nün tarihsel mitine inanan kişiydi: vaftiz ayini aracılığıyla inananların bedenine kabul edilen ve zaman zaman ayin ayini aracılığıyla, Mesih'in bedeninin ve kanının sembolü olarak ekmek ve şarap olarak komünnyonda teyit eden kişi. Vejetaryen olan Porphyry bu doktrin karşısında dehşete düşmüştü; ancak modern antropolojik çalışmaların açıkladığı gibi, bunun tanrının temsilcisinin, onun tanrısallığına ve gücüne katılmak için gerçekten yenildiği daha ilkel törenlerin bir kalıntısı olduğunu bilmesi pek mümkün değildi. İnsanı geçmişinin gömülü parçalarına geri götüren bu tür gizemler, bilinçaltının en derin sularında gözleri olmayan kör balıklar gibi hâlâ yüzen gizli unsurları uyandırma gücüne sahip olabilir.

Ancak Hristiyanlık yalnızca biçimsel bir inanç değildi: İsa'nın gösterdiği manevra kabiliyeti ve özgürlükten yoksun, katı bir yaşam biçimiydi. Hristiyan olmak, klasik düzenin tüm olumlu değerlerinin önüne olumsuz bir işaret koymak anlamına geliyordu.

Hristiyan yaşam tarzı, dünyadan çekilme ve bedenin sürekli aşağılanması anlamına geliyordu. Pavlus, İsa'nın organik onaylarını, bedeni alçaltan ve ruhu yücelten düalist bir inkâr ilkesine dönüştürdü: ve Hristiyanlar için örnek, İsa değil, Pavlus oldu. Her şeyden önce, beden örtünmeliydi. Halka açık hamamlarda rastgele çıplaklık, inananlar için sürekli bir tehditti ve kilise babaları buna karşı defalarca uyarıyordu. Cinsel arzuyu azaltmak için, görsel uyarılma yolları, uygun kıyafetler ve kişisel mahremiyet alışkanlıklarıyla kapahılmalıydı. Papa, kadınların giyimde iffetli olmaları konusunda zaman zaman çıkışlar yayınlamaya devam ederse, kilisenin en eski geleneklerinden birini sürdürüyor demektir.

Şehvetin diğer kışkırtıcıları da azaltılmalıdır: Kadınlar, sevgilileriyle tutkulu bir gece geçirmiş gibi görünmek için alık, makyaj, parfüm ve göz altı morluklarını maviye boyamaktan kaçınmalıdır. Beşinci yüzyılda bile, kadınların kozmetik cilvesine karşı kampanya devam etti.

Oruç, bedeni zapt etmenin bir başka yoluydu. Seneca ve Plotinus gibi bazı pagan filozoflar bunu tavsiye etse de, oruç Hristiyanlar için bir zorunluluk haline geldi. Yiyecek ve içecekten uzak durmak cennete giden yolu kolaylaştırdı. Sadece kuru tahıl ve suyla yaşayan İskenderiyeli münzeviler, tüm dindar Hristiyanların görevini sonuna kadar yerine getirdiler.

Elbette, cinsel perhiz en önemlisi olarak kabul edildi. Ölçülülük en yüce erdem haline geldi ve bekaret ideal durum ilan edildi; Tertullianus, din değiştirmesinin ilk ateşinde, evliliğin aleni zinadan pek de farklı olmadığını kanıtlamaya bile çalıştı. Evli insanlar, dedi Pavlus, birbirlerini memnun etmeye çalışırlar; yalnız birey ise Tanrı'ya hizmet etmeye çalışır; ancak belki de evliliğin ne kadar aşağılık dallara sürüklendiğinin farkında olmasa da, evlenmenin kendini yakmaktan daha iyi olduğunu gönülsüzce kabul etti.

Son olarak, bir Hristiyan zamanın egemenliğinden kaçan kişidir: önünde sonsuzluk vardır. Bir putperesti intihara sürükleyecek kötülüğe karşı koyma gücünü gösteriyorsa, bunun bir nedeni de kendini dünyadan soyutlayıp düşüncelerini sonsuzluğa odaklayarak yavaş ve kademeli bir intihar gerçekleştirmiş olmasıdır. Uzun süreli acı, acı, kötülüğe katlanmak bir Hristiyan'ın gerçek özellikleri haline gelmiştir; ve hiç kimse karşılaştığı dünyaya daha uygun bir psikolojik adaptasyonun yapılabileceğini söyleyemez.

Eski bir atasözü der ki, iyileştirilemeyen şeye katlanmak gerekir; ve Hristiyan etrafındaki dünyayı tedavi edilemez bulmuştur. Yüzyıllar süren özenli çabalar gerektirecek toplumsal reform, bir müminin ruhunda bir gecede düzeltilebilir. Cyprian, "Konuşulmadan önce hissedileni, uzun zaman içinde birikmeyi, aniden lütfun olgunluğundan sıyrılını kabul et," der. Bu değişim Hristiyan'ı işaret etti: İçsel kontrol, dışsal yönlendirmenin yerini aldı.

Kilise içinde Hristiyan, bu nedenle yeni bir drama geliştirdi: Ölüme hazırlık, temel bir yaşam biçimi olarak. Sokrates, bunun filozofların görevi olduğunu söylemişti: artık tüm Hristiyan inananların uygulaması haline geldi. Yeni eskatolojide, Mesih'in yaşamı, giderek Golgota Yolu, Çarmıha Gerilme ve Diriliş'e odaklanan sembolik bir ölüm görünümü haline geldi.

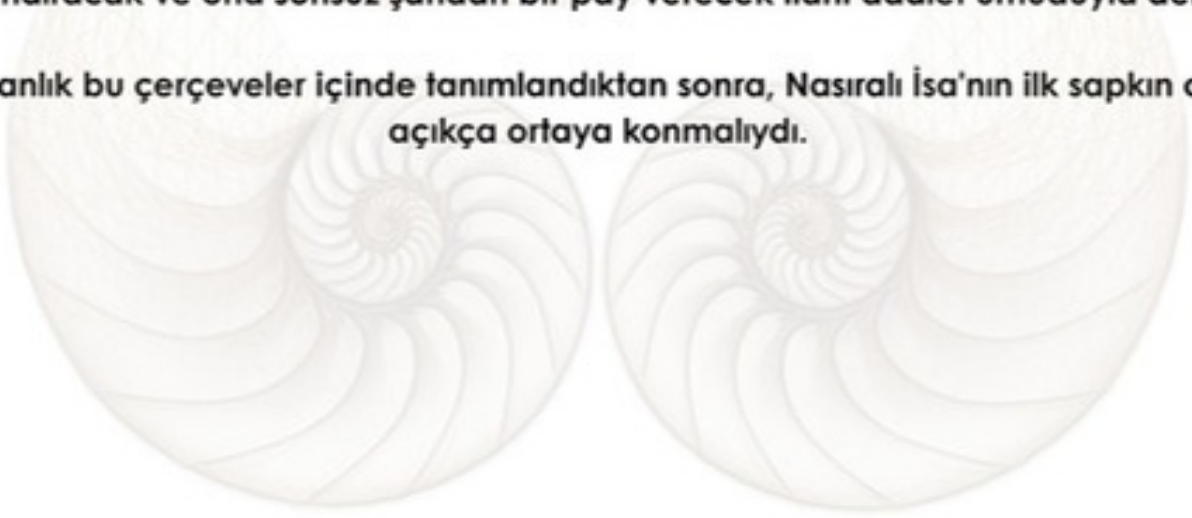
NASIRALI SAPKIN

Tertullianus, "Barışta bile," diye belirtti, "askerler zorluklar ve sıkıntılar nedeniyle savaşa alışır... Ayrıca, ey mübarek kişi, bu hayattaki her zorluğu, zihninin ve bedeninin gücünü disipline etmek olarak gör." Dolayısıyla, Hristiyan kendini en çok hasta yatağında ve hapisanede evinde hissediyordu. Lactantius'a göre, "Kötülük, acı ve ölüm, ölümsüzlük ödülünü hak eder."

Bu süreçte Hristiyan kilisesi, vaat edilen Tanrı Krallığı'nın yerini aldı. Trelç'in de belirttiği gibi: "Havariler döneminde bile, Tanrı Krallığı fikri kilise fikriyle birleşmiş ve Krallığın geliştiği fikri kilisenin göğe yükselişiyle yer değiştirmişti... Ayrıca, Tanrı Krallığı'nın yerini, burada en büyük öneme sahip olan İncil öğretisine aykırı olarak, 'eskatoloji', cennet, cehennem ve araf, ölümsüzlük ve ahiret kavramları almıştı. Ancak bu son nokta bile ertelenmişti; çünkü Mesih'in Bin Yıllık Hükümdarlığı kiliseyle ilgili bir şey söylemeye başlamamıştı."

Artık asıl sorumuza cevap verebiliriz. Hristiyan, ölmekte olan bir toplumun geleneklerini reddeden ve kilisede kendine yeni bir hayat bulan kişidir. Kendini evrensel topluma bağlayarak yerel ayrışma ve dağılma güçlerinin üstesinden gelir. Hayatını reddedilme ve teselli arayışı temaları etrafında kurar ve mevcut tüm zorluklarını, zalimlerini cezalandıracak ve ona sonsuz şandan bir pay verecek ilahi adalet umuduyla dengeler.

Hristiyanlık bu çerçeveler içinde tanımlandıktan sonra, Nasıralı İsa'nın ilk sapkın olduğu açıkça ortaya konmalıydı.

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

EL KİNDİ

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

İBN RÜŞD

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

SÜHREVERDİ

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

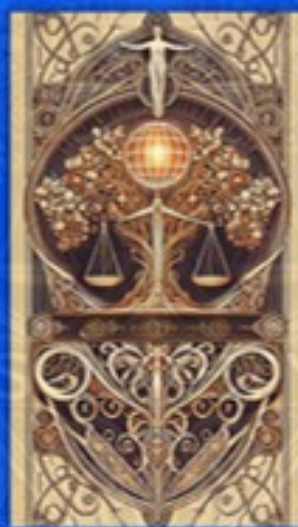
EL RAZİ

Eğitim ve Bilim için
BİRLİKTE

Kültür ve Sanat için
BİRLİKTE

Tarih ve Toplum için
BİRLİKTE

Kültür ve Sanat için
BİRLİKTE

